

Mary Meylak (1905-1975)

100 sena minn twelidha - 30 sena minn mewtha

Għalliema, kittieba, u poetessa Ghawdxija. Kitbet poeziji, novelli, rumanzi u esejs. Minbarra d-diffikultà li kellha bhal kull min kien jikteb bil-Malti, kienet żvantaġġjata wkoll minhabba li kienet mara. Bniedma maqtugħa għaliha wahedha li kienet issib l-hena fis-skiet ta' qalbha. JOE JULIAN FARRUGIA tkellem mal-Kanonku Joe Mejlak, neputi ta' Mary Meylak, għal dan il-profil.

It-tagħlim ta' l-ilsien Malti fil-bidu tas-seklu l-iehor kien marbut ma' preġudizzji ta' klassi. Innuqqas kbir ta' kotba kien ikompli jrewwah l-indifferenza li lsienna ma kien jiswa għalxejn u meqjus bhala l-lingwa tal-kċina.

Kull min kien jikteb u jippubblika kitbiet bil-Malti kellu dejjem telgħa wieqfa quddiemu. U fi żmien meta l-mara ma kienetx emancipata bhalma hi illum, kittieba mara kellha kollox kontriha. Ma kienx komuni li fost il-poeti u kittieba rġiel issib poetessa li riedet taqşam dak li thoss ma' l-ohrajn. İzda Mary Meylak dan għamlitu minkejja kollox,

Mary Meylak twieldet fir-Rabat, Ghawdex nhar id-9 ta' Awissu 1905. Hija kienet l-akbar wild fost tlieta ta' Gorg u Mananni mwielda Grech. Il-familja Meylak kienet toqghod f'dar fi Triq San Ġużep li illum tagħmel parti mill-Pjazza San Gorg fl-istess Belt Ghawdxija.

Mary kienet hadet l-edukazzjoni tagħha l-ewwel fil-*Victoria Elementary School* u aktar tard fis-*Central School*, skola sekondarja biex fiha jitravmu għalliema għall-iskola primarja.

Hija baqgħet tistudja sakemm ta' għoxrin sena bdiet tghallem fil-Primarja. Wara xi tlettax-il sena, bdiet tghallem il-Malti fis-*Central School*. Hija kienet fost l-ewwel għalliema ta' lsienna f'Ghawdex u baqgħet tghallem hemm sa ma rtirat. Hija kienet attiva hafna bhala għalliema u dejjem hadet interess fl-ilsien Malti.

Meta kellha 25 sena bdiet il-karriera tagħha tal-kitba bl-ewwel poezija jisimha *Faxx Nemel* u li biha dahlet għall-konkors letterarju mniedi mill-Pronostku Malti. Hija giet minn ta' quddiem u hadet sehem f'aktar konkorsi b'kitbiet bhal *Dubbiena*, *Il-Hares*, *Ġizimin* u *Il-għanja tas-Siġhat*.

Hija kienet tispira lilha nnifisha anke mill-iċken hwejjeg. Flixkun mitluq, xi bott, ġidra, furficetta jew anke xi gollu kienu jqanqlu fiha hsieb fertili li mħallat mas-sengħa ta' kif kienet thaddem il-kelma, kienu jirrizultaw f'kitbiet imlewna u msahħra.

Ġużè Aquilina kien kiteb dawn il-kelmiet dwar Mary Meylak: "Hija xitla Ghawdxija li tghum f'baħar ta' immaginazzjoni mitluqa bhal dgħajsa fuq il-mewg kotran daqs il-haxix li jikber fuq il-

blat u li mill-ward li jagħmel, wiehed jista' jwarrab u jagħzel dak li joghgbu, imma jwarrab kemm iwarrab, dejjem jibqa' ward bizzejjed biex jista' jgħaqqad bukkett minnu."

Matul il-karriera tagħha, Mary kellha antoloġiji ta' poezija fosthom *Pleġġ il-Hena*, *Dawra Misterjuża*, *Villa Meylak*, *Album u Ghana tat-Tfal*. Kellha anke ktieb ta' poeziji bil-lingwa Inġliża li kien jismu *Songs You Will Like*.

Bhala proża Mary kienet harġet żewġ kotba ta' esejs *Nirraġunaw u Nitbissmu* filwaqt li kellha wkoll ġabra ta' novelli bl-isem ta' *Stejjer ta' Daw' il-Gżejjer* u rumanz *Nokkla Sewda*. Dan l-aħhar rumanz kien deher ukoll f'fakkli f'*Il-Berqa* kif deher wkoll żewġ rumanzi oħrajn *San Nikola tal-Venturi* u *It-Tewmin tal-Birgu*.

Dawn minbarra hafna kitbiet li deheru f'rivisti u gazzetti bħal *Lehen il-Malti*, *Il-Pronostku Malti*, *Lehen is-Sewwa u Il-Malti*. B'xorti hażina hafna kitbiet ta' Meylak spiċċaw fix-xejn minhabba li kienet tafda wisq u tibghat ix-xogħol originali tagħha għall-istampa bla ma żzomm kopja. Għaliha ma kienux ixandruha kitbietha mill-ewwel bir-riżultat li jintilfu.

Hija kienet tikteb ukoll kitbiet biex jiġu mmuzikati. Kellha operetta jisimha *Leone u Stella* kif ukoll żewġ opri f'ħames atti-il waħda. Waħda jisimha *Il-Miġja ta' San Pawl* u l-oħra *L-1565*, Mary Meylak kienet tħammem wisq fuq meta ssib xi kelma Maltija fit talb li tkun thoss li mhix postha hemm.

Hija kienet tishaq fuq il-perfezzjoni fil-kelma Maltija. U minhabba f'hekk mhux l-ewwel darba li kitbet personalment lill-Qdusija Tiegħu l-Papa dwar dan.

Bhala passatempo Mary ftit li xejn kellha. Il-ġurnata tagħha kienet mid-dar għall-iskola, għall-knisja, u lura d-dar. U l-hena tagħha kienet tkun meta tintasab waħedha u toqgħod tikteb.

Bhala karattru, Mary kienet bniedma ta' għaliha waħedha. Sa mill-jiem fl-iskola ma tantx kienet thobb tithallat ma' shabha iżda kienet ta' zaqqa f'fommha. Ma kienetx bniedma li thobb tiżzejjien u xejn ma kienet tagħmel biex tidher. Ritratu ftit li xejn kienet thobb li jehdulha. Kienet bniedma kwietta, paċenzjuża iżda thobb tiċċajta wkoll. Fuq kollox kienet bniedma ta' karità. Fil-fatt minhabba li f'dak iż-żmien kien hawn nuqqas kbir ta' djar wara l-gwerra, hija xtaqet li tagħmel xi haġa biex mill-ftit tagħha ttaffi l-problema. Kienet bniet żewġ blokki ta' appartamenti fi Triq Pompei u Triq il-Kappillan Hili fir-Rabat Ghawdex u kriethom lil koppji b'kera tassew baxxa.

Ritratt ta' Mary Meylak

(Monument Mary Meylak)

*Missieri t-tieni, imqaxxa, nixbħu hafna,
jien donni ġejt nagħmillu bħal tifkira
inħoss bla tarf u nidħol f'ruħ il-ħaġa
moħħ għoli, xufftejn sbieħ u ftit qasira.*

*Fil-lixx, mill-eħfef, m'għandix moħħ niżzejjien,
jew nilgħab ma' persunti jew mal-libsa,
imħassba w aljenata, noħlom wieqfa,
sikwit bi premju nieħu wkoll xi rifsu.*

*Ma rridx irbit u xkiel u sikkaturi,
mal-lapes u mal-karta nħobb ninkera,
u ngħaddi għal kuljum għax Mary Meylak
la tgħid li hi sabiħa w lanqas kerha.*

*Ma rrid naf b'xejn, minn xejn ma jimpurtani,
l-għors tiegħi x'ħin fis-skiet waħdi nithalla,
inħossni ħbieb ma' kollox, inħobb kollox,
nitgħaxxaq b'kull ma taf tagħmel l-id t'Alla.*

*Inħobb iċ-ċajt, narah kollox jidħakli,
u se ngħidilkom haġa ma smajtuha qatt:
Waqt li nkun nidħak, nibki, u viċiversa.
Bizzejjed!... U xtaqt nieħu b'id kulħadd!*

Imma l-aqwa deskrizzjoni ta' min kienet Mary Meylak tagħtiha hi stess fis-sunett tagħha bl-isem ta' *Monument Mary Meylak* li jidher hawn fuq.

Hija kienet religjuża hafna u fejn jidhol Alla ma kien joqgħod hadd. Mhux l-ewwel darba li kienet tkun miexja f'xi triq titlob u lanqas lin-neputijiet ma kienet tkellem biex żgur li hadd ma jtellifha. Darba kienet hierġa mill-knisja ta' San Gakbu li hemm fit-Tokk. Fil-pront iltaqgħet mad-Direttur ta' l-Edukazzjoni J.P. Vassallo, li allura kien jiġi l-Prinċipal tagħha. Huwa sellmilha iżda hi baqgħet għaddejja miexja u titlob. Id-Direttur tfantas mhux ftit. Iżda wara kienet sabitu u qaltli li dak il-hin kienet qegħda titkellem mad-Direttur tad-Diretturi!

L-aħhar poeziji li baqgħu mhux ippubblikati jinsabu f'manuskrift li jismu *Kalyemyram* – kelma li hija isem il-poetessa bil-maqlub.

Mary Meylak mietet nhar l-1 ta' Jannar 1975 fl-età ta' 69 sena. Fir-Rabat Ghawdex, fejn twieldet, ghexet u mietet, issemmiet triq għaliha biex il-hajja, t-tagħlim u l-kitbiet tagħha jibqgħu miftakra mill-Maltin u Ghawdxin li jhobbu lsien art twelidna. Jixraq li din is-sena jitwaqfilha monument.